

Hoogbegaafde volwassenen zonder werk (1): Inleiding en achtergronden van de respondenten

Bruno Emans

Inleiding

In 2014 is het onderzoek naar hoogbegaafde volwassenen zonder werk gestart door middel van het uitzetten van een vragenlijst. Door vrijwilligers is sindsdien hard aan de analyse van de resultaten van deze vragenlijst. De verwachting is dat er binnen afzienbare tijd rapportages en artikelen zullen worden gepubliceerd op basis van de resultaten. In deze nieuwsbrief en de komende nieuwsbrieven willen we alvast een aantal van de (voorlopige) resultaten publiceren. Deze eerste bijdrage gaat over de opzet van het onderzoek en een beschrijving van de doelgroep.

Het onderzoek is opgezet om te onderzoeken welke factoren een rol spelen bij hoogbegaafde volwassenen als het gaat om het belanden in een (onvrijwillig) werkloze situatie, factoren die het vervolgens vinden van werk bemoeilijken en de behoeftes die deze groep van hoogbegaafde volwassenen heeft bij het zoeken naar werk.

Voor het onderzoek naar hoogbegaafde volwassenen zonder werk is gekozen voor een verkennende methode (exploratief onderzoek). Op het moment dat nog niet precies duidelijk is waarop gelet dient te worden is dit een geëigende methode. Het gaat om een verkenning waarbij geprobeerd wordt om algemene trends te ontdekken, zonder hier vooraf al invulling aan te willen geven. Onderzoekers gaan de problematiek met een open blik te lijf.

Vanwege het verkennende karakter van dit onderzoek, waarbij nadrukkelijk ook werd gezocht naar mogelijke factoren die tot nu toe nog nergens systematisch zijn waargenomen of beschreven, is gekozen voor een van vragenlijst die deels gestructureerd was, maar die middels open vragen de respondenten ook zoveel mogelijk ruimte liet om met eigen antwoorden te komen. Op deze manier werden de respondenten niet beperkt in hun antwoorden. Juist onverwachte antwoorden en inzichten kunnen een interessante invalshoek voor dit onderzoek of vervolgonderzoek zijn. Een andere reden om veel vrije ruimte te laten in de vragenlijst was een bekende karakteristiek van de groep hoogbegaafde volwassenen. Binnen deze groep zijn veel individuen die zich niet graag in hokjes laten stoppen, en wantrouwend kunnen zijn. Elke vorm van gesloten vragen kan kritiek opleveren, bijvoorbeeld omdat het voor hen passende antwoord er net niet bij zat, of omdat het niet zo zwart-wit is. Dat brengt gevaar met zich mee dat deze mensen de vragenlijst niet willen afmaken, of zich niet meer open willen opstellen. Dat dit goed heeft gewerkt blijkt uit het feit dat sommige respondenten inderdaad hebben aangegeven dat ze de opzet van deze vragenlijst als prettig hebben ervaren, juist vanwege de vele mogelijkheden tot nuancering. De keerzijde is dat de analyse van een dergelijke vragenlijst veel meer tijd vraagt van de onderzoekers.

Er bestaat geen lijst van hoogbegaafde volwassenen in Nederland, en ook geen lijst van hoogbegaafde volwassenen in een uitkering. Om zoveel mogelijk respondenten te verzamelen voor dit onderzoek heeft het IHBV vanaf december 2013 verschillende acties ondernomen. Middels oproepen is er een lijst van 241 hoogbegaafde volwassenen zonder werk opgebouwd. Ook is er op diverse fora aandacht gevraagd voor het onderzoek en de bijbehorende vragenlijst en is de oproep door diverse mensen in hun eigen netwerk en via sociale media gedeeld.

In de oproep en in de inleiding van de vragenlijst werd beschreven voor wie de vragenlijst bedoeld was. De vragenlijst was bedoeld voor hoogbegaafde volwassenen die op dat moment geen (betaald) werk hadden en dat wel graag zouden willen hebben. Respondenten die zinvol, maar onbetaald werk deden, respondenten met een kleine parttime baan (bijvoorbeeld een dag per week) die meer zouden willen werken en mensen die tot voor kort geen werk hadden maar nu wel en verwachten goede input te kunnen geven aan het onderzoek werden ook uitgenodigd om de vragenlijst in te vullen. Voor hen was mogelijk dat niet elke vraag van toepassing, maar de antwoorden op de andere vragen zullen nuttig zijn voor het onderzoek.

Uiteindelijk hebben 174 respondenten de vragenlijst op een serieuze manier ingevuld. Van deze groep mensen is niet te zeggen in hoeverre ze representatief is voor de gehele populatie van hoogbegaafde volwassenen zonder werk. Het is goed denkbaar dat in de groep respondenten er een bovengemiddeld aantal personen is die veel problemen hebben, zijn vastgelopen of op een andere manier afwijken van de gemiddelde groep van hoogbegaafde volwassenen. Dat zijn immers de mensen die op internet zoek gaan naar informatie en oplossingen, en terechtkomen bij LinkedIn groepen en organisaties als het IHBV. Maar met 174 respondenten is er nu wel een rijke databron waaruit op een exploratieve manier interessante inzichten zijn te halen, en wellicht ideeën om bepaalde zaken systematischer te gaan onderzoeken.

Achtergronden van de respondenten

Van de respondenten is niet met zekerheid vast te stellen dat ze hoogbegaafd zijn. De respondenten konden zichzelf opgeven, en iedereen kon de vragenlijst invullen. Er is dus geen formele controle op de hoogbegaafdheid gedaan. Wel is gevraagd waarom men denkt of weet dat men hoogbegaafd is. Op deze vraag werden de volgende antwoorden gegeven (zie tabel 1):

Tabel 1: Waarom denkt of weet men dat men hoogbegaafd is?

	Aantal	Percentage
Een IQ-test gedaan met een score boven de 130 of 98 ^e percentiel	103	59 %
Lid van Mensa	75	43%
Lid van andere hoogbegaafdenorganisatie, namelijk	8	5%
Herken mezelf in de volgende kenmerken van hoogbegaafdheid	66	38%
Anders namelijk	39	22%

In totaal zijn er 124 respondenten die ofwel een officiële IQ-test hebben gedaan met een voldoende hoge score ofwel lid zijn van mensa, of beiden. Op basis van deze zelfrapportage is dus bekend dat in 71% van de respondenten een “officiële” vaststelling heeft van een hoge intelligentiescore.

De respondenten konden ook andere redenen aangeven waarom ze dachten dat ze hoogbegaafd zijn. Bij de herkenning van kenmerken worden alle bekende kenmerken genoemd, en velen antwoorden ook dat ze zich in (vrijwel) alle kenmerken herkennen, zonder deze nader te specificeren.

Bij “anders” geven mensen allerlei redenen aan. De belangrijkste redenen hiervan zijn dat ze het herkennen via hun kinderen die als hoogbegaafd getest zijn; dat ze het herkennen via kennissen die

hoogbegaafd zijn; dat het door een coach of een deskundige is benoemd of vastgesteld; dat ze het via zelftests hebben ontdekt; dat ze er door anderen op zijn geweest.

Van de respondenten is 58% vrouw en 42% man. Het geboortjaar van de respondenten loopt uiteen van 1949 tot 1989. Ten tijde van de afname van de vragenlijst liepen de leeftijden dus uiteen van ongeveer 25 tot 65, met een gemiddelde van ongeveer 46 jaar. Aan de hand van de postcodes is te zien dat de spreiding van de respondenten over het land redelijk verdeeld is.

De respondenten is ook gevraagd naar hun thuissituatie. De groep alleenstaanden zonder thuiswonende kinderen is het grootste (41,4%). Daarna komen de groep getrouwd/samenwonend met kinderen (28,2%), en de groep zonder thuiswonende kinderen (15,5%). De groep alleenstaanden met thuiswonende kinderen is het kleinst (9,2%). Bij de categorie "anders" wordt nog een aantal keer "alleenstaand" genoemd. En verder nog wonend bij vader of moeder, in een relatie maar niet samenwonend, in een LAT-relatie met thuiswonend kind en in scheiding verkerend.

De respondenten is gevraagd naar het aantal jaren ervaring met betaalde arbeid, en daar blijkt uit dat men gemiddeld bijna 18 jaar heeft gewerkt. Er zijn respondenten bij zonder werkervaring en respondenten met 41 jaar werkervaring.

In onderstaande tabel (tabel 2) is aangegeven in welk type dienstverband men werkte (waarbij meerdere antwoorden konden worden aangevinkt). We zien veel loondienst, maar ook uitzendwerk, zzp-ers en ondernemers.

Tabel 2: Aard vroegere dienstverbanden

Soort dienstverband	Aantal	Percentage
Loondienst	150	94%
Uitzendkracht	73	46%
ZZP	35	22%
Ondernemer	19	12%
Combinatie	16	10%
Anders	21	13%

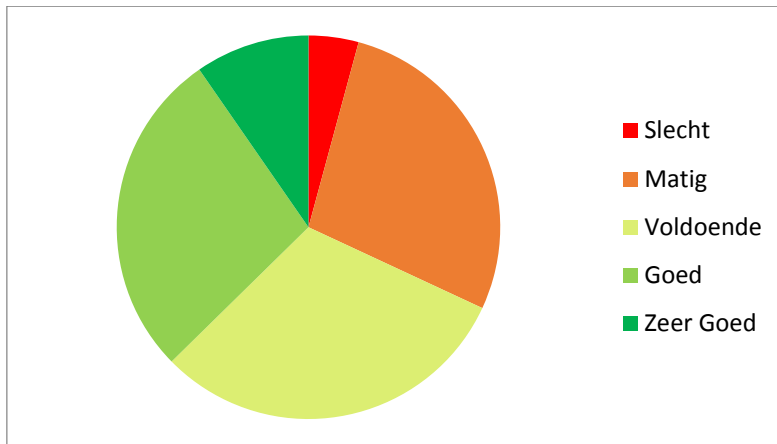
34 respondenten geven aan dat ze ten tijde van het onderzoek werk hebben (van gemiddeld 30 uur in de week). Daarbij is interessant om te zien dat er in vergelijking met bovenstaande tabel in deze groep van werkenden meer zzp-ers zitten.

71 respondenten geven aan dat ze vrijwilligerswerk verrichten, gemiddeld ruim 7 uur. Daarin is echter een grote spreiding (met een maximum van 40 uur).

De respondenten geven aan dat ze gemiddeld ongeveer 4,5 jaar werkloos zijn. De spreiding is echter aanzienlijk (met een maximum 32 jaar). 132 respondenten geven aan dat ze een uitkering ontvangen. Het gaat dan met name om WW (38,7%) en WWB (19,6%), maar ook WIA, WAO, Wajong, WGA etc. Ook worden pensioen, lijfrente, hypotheek en andere vormen van eigen vermogen genoemd.

De respondenten is ook naar hun gezondheidssituatie gevraagd. Deze konden ze beoordelen op een vijfpuntsschaal lopend van slecht tot zeer goed. Slechts 7 mensen geven aan een slechte gezondheid te hebben, maar er zijn wel 46 respondenten met een matige gezondheid. (Zie figuur 1).

Figuur 1: Beleving eigen gezondheid

De respondenten konden hun antwoord toelichten. De opmerkingen zijn over het algemeen erg fragmentarisch. Ze zijn (logischerwijs) vooral gemaakt door de mensen die een wat slechtere gezondheid melden. Maar toch ook door mensen die hadden aangegeven dat ze over een goede gezondheid beschikken. Zelden geeft men een relatie met de HB aan, maar daar is in de vragenlijst ook niet naar gevraagd.

Er worden door 19 mensen met name opmerkingen gemaakt over hun psychische gezondheid. Daarbij komen de termen depressie, stress, dysthyme stoornis langs.

13 mensen maken met name opmerkingen over hun fysieke gezondheid. Dat is zeer gevarieerd.

10 respondenten schrijven met name iets over hun energieniveau en over vermoeidheid. Dit zou interessant zijn om verder te verkennen en na te gaan wat de relatie met de HB is. Zitten hier mensen bij met bijvoorbeeld bore-out, met niet herkende depressieve klachten of met bijvoorbeeld niet herkende lichamelijke klachten of vitamine tekorten? Bij de groep niet in te delen opmerkingen zitten ook enkele die mogelijk in deze categorie vallen.

Alles bij elkaar krijgen we hiermee geen duidelijk beeld van de gezondheidstoestand van deze groep maar geeft het wel een aanleiding om hier dieper op in te gaan in een vervolgonderzoek. Daarin zouden we specifiek naar een aantal klachten en aandoeningen bij deze groep kunnen vragen en naar de relatie met hun HB zijn en met hun werkloze situatie.

Bruno Emans, zelfstandig onderzoeker, vrijwilliger IHBV

Noks Nauta, bestuurslid IHBV

Erik Visscher, vrijwilliger IHBV

Nienke Riemersma, Wetenschapswinkel Geneeskunde en Volksgezondheid, UMCG, samenwerkend met IHBV

De volgende keer gaan we in op het opleidingsniveau en de beroepen